

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

ינו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 827

מסכת כתובות נ"ה - ס"א ♦ אבות ד', כ"ב - ה', ה'

בס"ד, ט' ניסן תשע"ה

השבוע בגליון

♦ אנשים שמשתכרים על שבת בלבד

- ♦ להלות לחזנים כסף בערב שבת
- ♦ ההבדל בין בעל לחזן
- ♦ סייעתא דשמיא בהוראת הלכה
- ♦ צוואה - אל תדפיסו את חידושי תורת
- ♦ בסתירה בדברי אותו פוסק, איזה ספר שלו מכריע

- ♦ מנהגי אבלות על אדם שנעדר ואיננו
- ♦ אין יושבים 'שבעה' על אדם נשוי שנעדר
- ♦ הבנים יבקשו מחילה בבית הקברות
- ♦ מדוע רצו להלות כסף לחזנים?
- ♦ איסור נטילת שכר בשבת

דבר העורך

בשם החופש והחרות

העולים מרוסיה הביאו עמם אוצר אדיר של מעשיות וסיפורים, חלקם מסמרי שער, מן התקופה הארוכה של השלטון הקומוניסטי. לפעמים קשה לדעת אם המעשים אכן התרחשו, או שמא מחלקת הדוברות היעילה של הק.ג.ב. היא שרקמה את העלילות והפיצה אותן ברבים כדי לטעת מורא ופחד בקרב ההמונים.

כך או כך, יהודי יליד רוסיה שהזדמן לא מכבר לבית המדרש "מאורות הדף היומי" למגידי שיעורים, שח לתומו את המעשה הבא, שלקחו רב.

המבצע היה מורכב והוא תוכנן לפרטיו. הם נמנו על האנשים שלא היו מסוגלים לשאת את עריצותו של סטלין, אך לא היתה בהם די תבונה כדי ליישר קו עם המציאות ולהבין כי סופם המר קרוב מכפי שהם צופים.

לילה אחד אחד מהם התכנסו על גדות הוולגה כדרכם מפעם לפעם. עודם הוזים במים השקטים, הם הוקפו לפתע בידי סוכני חרש, ומכאן ואילך... הכל מוכר.

לא כל כך. ההמשך היה בלתי צפוי.

אחד מחברי הקבוצה ניסה להימלט מידי הסוכנים, שלא היססו לירות בו ולפצוע אותו קשות. חבריו הובלו אל בית המאסר והוא הוביל אל בית חולים להרגל פציעתו. החברים שנותרו בחוץ גמרו אומר בנפשם כי יחלצוהו מבית החולים ויצאוהו לחופשי.

אומץ רב ותעוזה נדירה נדרשו רק כדי לחשוב לבצע מהלך מסוג זה באותם ימים. אך הם החליטו. ערך החירות עמד מול עיניהם וליבה את רוחם כמפוח ענק.

אמרו ועשו.

דף סב/ב אמר להו רבי ינאי כפו מטתו

מנהגי אבלות על אדם שנעדר ואיננו

גמרתנו מספרת על רבי יהודה, בנו של רבי חייא וחתנו של רבי ינאי, שנוהגו היה ללמוד בבית המדרש כל השבוע ובליל שבת בא לביתו. ביום שישי אחד התעכב רבי יהודה בבית המדרש מפני ששקע בלימוד סוגייה, וכיוון שנוכח רבי ינאי כי חתנו אינו בא, אמר לבני משפחתו: כפו את מיטתו! כלומר, התחילו לנהוג דיני אבלות עליו, לפי שאם לא בא - וודאי נפטר! הגמרא מספרת, כי מאחר שהדברים יצאו מפה קדוש, רבי יהודה אכן נפטר.

אין יושבים 'שבעה' על אדם נשוי שנעדר: השאלה המתבקשת היא, מדוע הורה רבי ינאי כי יש לשבת שבעה על חתנו?

הראשונים הורו כי אין לנהוג דיני אבלות על אדם נשוי שקיימת השערה כי נפטר, אלא אם כן הידיעה על פטירתו כה מאוששת עד כי מחמתה אשתו מותרת להנשא (ראה שולחן ערוך אה"ע"ז סימן י"ז סעיף ה' ברמ"א וראה גם י"ד סימן שצ"ז סעיף א' ובש"ך שם). החשש הוא, כי אם ישבו שבעה על אדם שהידיעה על פטירתו אינה מספקת כדי להתיר לאשתו להנשא, יבואו להתירה להנשא מתוך כך שישבו עליו שבעה.

מאחר שרבי ינאי לא הורה את פסקו מתוך ידיעה על מות חתנו אלא מתוך אומדנא, השערה, יש להבין במה שונה מקרה זה מן ההלכה שלמדנו במסכת יבמות (קכ"א א) כי אין מתירים אשה לנישואין על סמך אומדנא שבעלה נפטר, ואפילו זו אומדנא מסתברת ביותר, כגון, אדם שנפל למים שאין להם סוף וכדומה.

מדוע, איפוא, רבי ינאי הורה לנהוג אבלות כשנוכח כי חתנו רבי יהודה מתעכב? הן התעכבותו אינה מהווה ידיעה ברורה על כך שנפטר, וכפי שנוכחנו לדעת, אין יושבים שבעה על אדם נשוי, אלא אם כן יש בידינו ידיעה מוצקה על פטירתו, כזו שיש בה כדי להתיר לאשתו להנשא!

צעילוי נשמת

הר"ר **ישעיה בריל** ז"ל
 ב"ר יצחק ז"ל
 נלב"ע י"ב בניסן תשס"ב
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידיו
 מטפ' פרלמוטר שיחיו - גבעת שמואל

צעילוי נשמת

מרת **יענטה יהודית לינצר** ע"ה
 ב"ר חיים אשר אנשיל זאב ז"ל
 נלב"ע י"ג בניסן תשנ"ה
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה ידידו
 הר"ר **שמואל לינצר** ומשפ' שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

מרת **זיסל (סרין) רובנר** ע"ה
 בת הרה"ח ר' משה ז"ל
 נלב"ע ח' בניסן תשנ"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה
 הר"ר **דוד רובנר** ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

מרת **חנה שנור** ע"ה בת הר"ר חיים יעקב ז"ל
 נלב"ע י"א בניסן תשכ"ח **תנצב"ה**
 הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר **אבי שנור** הי"ו ומשפ' שיחיו

נר ה' נשמת אדם

ההבדל בין העדרות במקום קרוב לבין העדרות במקום רחוק: רבי יעקב יוסף רישר [חי לפני כארבע מאות שנה], בעל שבות יעקב, מתייחס לשאלה זו במכתבו התקיף לקהילה שאחד מאנשיהם, אדם נשוי, נעדר ומאן זהו הורה לבני משפחתו של הבעל שנעלם לשבת עליו שבעה, להתאבל ולומר עליו קדיש. רבי יעקב כותב בנחרצות (שו"ת שבות יעקב חלק ב' סימן קי"ד), "ועלי הדבר מוטל להציל אתכם מן העונש, שלא תהא המכשלה הזאת מתחת ידכם". בתוך דבריו הוא מסביר, כי אין ללמוד מן המקרה של רבי ינאי, לפי שיש להבדיל בין בעל שהלך למקום רחוק ואין ידוע מתי ואם יתברר מצבו, לבין אדם שהלך למקום קרוב ואם לא מת יגיע לביתו בתוך זמן קצר. מאחר שרבי יהודה הלך לבית מדרש קרוב למקום מגוריו, שהרי שב לביתו בכל יום שישי, לא היתה כל תקלה מתרחשת מכך, גם אם באמת לא מת, מפני שבתוך האבלות היה מגיע לביתו והכל היה שב על מקומו בשלום.

הבנים יבקשו מחילה בבית הקברות: כדי שידעו כל בני הקהילה שאותו אדם הורה להם שלא כדון, ציווה רבי יעקב באופן חריג, כי בני הבעל שאמרו עליו קדיש, ילכו לבית הקברות ובנוכחות מניין יבקשו מחילה מן המתים הקבורים שם, כי באמירת הקדיש על אביהם הם מנעו מקרוביהם של המתים לומר עליהם קדיש! [מנהגם היה שרק אחד אמר קדיש]. בנוסף לכך הורה להפריש סכום לצדקה מעזבונו של הבעל הנעדר ולהקדישו בבית הכנסת בעת הזכרת נשמות, לעילוי נשמת המתים שאמירת הקדיש נגזלה מהם.

דף סג/א שבעה דינרין בשבת

מדוע רצו להלוות כסף לחזנים?

חכמינו זכרונם לברכה אסרו ליטול "שכר שבת".

איסור נטילת שכר בשבת: "שכר שבת" הוא תשלום עבור עבודה שנעשתה בשבת. אף על פי שהעבודה עצמה מותרת, כגון, שטיפת כלים לצורך הסעודה הבאה, אסור ליטול עליה שכר, גזירה משום מקח וממכר בשבת, לפי שחז"ל חששו שמתוך שיבואו לדון על שכר עבודה ביום השבת עוד יבואו להתיר מקח וממכר בשבת קדש (רש"י ד"ה כשכר שבת).

שכר שבת בהבלעה: עם זאת, קיים ההיתר הידוע לקבל שכר שבת "בהבלעה", אם התשלום על שבת נעשה בתוך תשלום על תקופה שהשבת היא חלק ממנה, וכגון, פועל שמשכורתו היא עבור חודש ימים, כולל ימי שבת (שולחן ערוך או"ח סימן ש"מ סעיף ד'), לפי שבאופן זה אין התדיינות בין המעביד לעובד על יום השבת לבדו ולא יבואו להתיר לעשות מקח וממכר בשבת.

אנשים שמשתכרים על שבת בלבד: פועלים העובדים בכל ימי השבוע, מוצאים את פתרונם ב"הבלעה" זו. ברם, יש אנשים שעיקר מלאכתם היא בשבת קדש, חזנים למשל, המהנים את ה' מגרונם בשבתות ובימים טובים, עליהם כתב השולחן ערוך (או"ח סימן ש"ו סעיף ה) "אסור להשכיר חזנים להתפלל בשבת, ויש מי שמתיר", מפני שלדעתם לא אסרו חז"ל שכר שבת במקום מצווה, ומכל מקום, מציינים הפוסקים, העושה כן "אינו רואה סימן ברכה".

רעיון מעניין ביותר הועלה לאנשים מסוגם, לאור דברי סוגייתנו.

נלמד שורות אחדות מגמרתנו.

משנתנו עוסקת בבעל ה'מורד' באשתו, שאינו ממלא את חובותיו כלפיה, ובאשה ה'מורדת' בבעלה, שאינה ממלאת את חובותיה כלפיו. במשנה מבואר, כי אם הבעל 'מורד', בכל יום חוב כתובתו לאשתו **תופח** והולך, ואם האשה 'מורדת', בכל יום חוב כתובתו של הבעל לאשתו **פוחת** והולך עד שהוא אוזל לחלוטין.

לאחר שבועות של בדיקות חשאיות, היו דרכי בית החולים השמור ידועות להם על כל משעוליהן, זמני חילופי המשמרות, וכן פרטיהם האישיים של הצוות הרפואי שעבד במחלקה בה אושפזו חברים הפצוע. **פתק** קטן שהוברח אליו בקרביו של סרדין גדול היווה את תחילת המבצע: "תתכונן. בעוד ארבע לילות אח מהצוות הרפואי יתק את הכבלים האוזקים אותך אל מיטתך. תדדה במהירות אל חלון המסדרון, שם נמתין לך. בשם החופש והחרות".

מחוץ לבית החולים הם התארגנו באופן מרשים. מכונית מסחרית הוסבה לאמבולנס על כל הצידוד הדרוש. החולה לא היה יכול להתנתק ממכשירי האינפוזיה לזמן רב. רופא שנמנה על חברי הקבוצה התנדב לטפל בחולה מרגע יציאתו מן החלון, ונהג מיומן הציע עצמו לנהוג את המכונית למקום מבטחים, שם הוכן חדר מתאים להבראת החולה.

החליה הגיע. **האח** שנשכר על ידי חברי הקבוצה רעד בכל גופו. התשלום הגבוה שהוצע לו פיתה אותו לבצע את חלקו במשימה, אך לא היה בו כדי לשתק את הפחד האיום שאחז בו. בשעה המיועדת הוא יזם הפסקת חשמל באגף בו שכן החולה, ובחשכת הליל הוא אץ רץ אל חדרו של החולה, גישש באפילה, שלף מכיסו את הפצירה, ביתק את שביטק ונס על נפשו.

פתק ירוק שנחת בחצר בית החולים נשא בחובו מילה אחת: "ניתקת".

שוכני הרכב הדרוכים פקחו את עיניהם בכפליים. בלשו לכל עבר בעודם מצפים לראות את חברים מאותת להם מן החלון. הסולמות והחבלים היו מוכנים להשלף כהרף עין מתא המטען. כל המבצע אמור להימשך שבעים שניות בלבד. כך על פי תרגולים חוזרים ונשנים שערכו במחוז נידח. **חלפו** דקות אחדות והחולה איננו.

מנורות החשמל שבו להאיר. פה ושם יצאו חולים מנומנמים לרגל הפסקת החשמל הבלתי צפויה, ונעבור דקות אחדות שבה לשרור דממת הליל במסדרונות ובחדרים.

סקרנותו של האח בערה בו. מה זה אירע בחולה הטיפש? שנים ארוכות שהוא משרת בבית החולים, ומעולם לא נתקל באסיר-חולה שניתנה לו הזדמנות להמלט אל החופש, והנה זה שוכב במיטתו משוחרר מן הכבלים, ואינו עושה מאומה. **לפנות** בוקר הסקרנות הכריעה אותו. הוא נכנס אל החדר, ובחלחלה חזה בחולה השרוע על מיטתו ללא רוח חיים. דקות אחדות עמד משותק על מקומו. לאורה הקלוש של מנורת הלילה בהקו האזיקים העבותים שאסרו את החולה אל מיטתו, ולצד המיטה היו שרועים חוטי אינפוזיה חתוכים...

★ ★ ★

יש כבלים השוללים את החרות - מהם נותקנו ביציאת מצרים. לא עוד בני אנוש נטולי מחשבה עצמית, עבדים נרצעים לעם אכזר הנשלט בעצמו על ידי תאוותיו ויצריו.

יש כבלים המחברים אל החיים - אליהם התחברנו ביציאת מצרים. "וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹקִים... וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמְעוּ בְקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהִיִּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים..."

התורה הקדושה היא מעיין חיים נובע, מכוחו מפכה העם היהודי שנים רבות כל כך, על פני סערות רבות כל כך, ובכל זאת נותרו מימיו צלולים כבימי קדם.

בחג הפסח, בו הפכנו לעם והחלנו את התהליך הנפלא שבסופו קיבלנו את התורה, מתנה אלוקית שאין דוגמתה לבני אנוש, שיעורי הדף היומי יתקיימו ביתר עוז, בהשתתפות המונים שיבקשו להצטרף אל מעגל החיים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 474 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף נז/ב תשב הנערה אתנו ימים או עשור

המשא ומתן בין אליעזר למשפחת רבקה
מתחילה נאמר שאליעזר אמר לבני משפחת רבקה "שלחוני לאדוני". בתשובה אמרו לו "תשב הנערה אתנו ימים או עשור", ושוב בקשם "אל תאחרו אותי שלחוני ואלכה לאדוני".

פטר הדברים הוא, שמתחילה סברו שרוצה הוא להכניסה לחופה ב"מסירה", כאמור לעיל (מח/ב) "מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל". על כך השיבו, שהרי למדנו כאן ש"נותנים לבתולה י"ב חודש". חזר ואמר להם "שלחוני ואלכה לאדוני", כאשר כוונתו שילוו עמו מאנשיהם (ראה בפרשת לך לך יב/כ ברש"י, שלעיתים זו המשמעות של שליחות - ליווי), ואז יהיה זה בבחינת "הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל" שלמדנו ש"הרי היא ברשות האב" ואינה נשואה עדיין... (טעמא דקרא, חיי שרה).

דף נח/ב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה

חכמת הנשים

הגמרא (שבת עד) אומרת שחכמה יתירה היתה בנשים שטוו את העיזים למשכן.

מה היתה החכמה שבדבר?

לפי שמעשה ידי אשה לבעלה, אולם יכולה היא לומר "איני ניזונת ואיני עושה". זו היתה חכמתן שהתחכמו כיצד יוכלו לתת מעשה ידיהן למשכן, על ידי שיפקיעו אותו מבעלה... (מהמעין הנציח).

דף נט/ב שהבטלה מביאה לידי שיעמום

הריקנות גרועה המכל

מחזור לכך מסוכה: אויר פסול בשלשה טפחים ואילו סכך פסול רק בארבעה. היינו ריקנות גרועה מכל... (ר' יחזקאל מקוזמיר).

דף סא/ב ולא ליתן תבן לפני בהמתו (סוס וחמור - רש"י)

הקדמת השפחות לעבדים

בגמרא כאן מבואר שאין לאלץ אשה לתת אוכל לפני סוסים וחמורים.

בכך מבאר המשך חכמה את הפסוק האמור ביעקב כי היו לו "צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים" (בראשית ל/מג). הקדמת השפחות לעבדים אומרת דרשני, וזהו ביאורה: בא

מדברי המשנה מדייקת הגמרא, כי בעוד כשהאשה 'מורדת' היא מפסידה מחוב כתובתה בכל יום, גם בשבת, הרי שכשהבעל 'מורד' הוא מתחייב כל יום עוד כסף, אך לא בשבת! מדוע? מבהירה הגמרא מפני ש"מיחזי כשכר שבת" - הדבר נראה כשכר שבת.

כלומר, כשהבעל מתחייב לאשה **עוד** כסף, הרי זה כשכר עבור השבת. אך כשהאשה **מפסידה** כסף, חוב כתובתה כלפיו פוחת והולך, אין זה נראה שהבעל משתכר בשבת, שהרי רק הפחתת חוב יש כאן.

להלות לחזנים כסף בערב שבת: בעל תהלה לדוד (חלק א' סימן ש"ו אות ז) מעלה אפשרות מעניינת לאור הדברים האמורים, כי בערב שבת גבאי בית הכנסת לווה סכום כסף לחזן תוך התנייה כי אם בשבת ישמש כחזן, יפחת החוב... כך יקבל החזן את משכורתו בשופי ואף יראה בה סימן ברכה, כי אינה מוגדרת "שכר שבת", שהרי בסוגיינתו מבואר כי הפחתת חוב עבור שבת אינה מוגדרת "שכר שבת" [עיי"ש שהוכיח כן מדברי המגן אברהם].

ההבדל בין בעל לחזן: אולם, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הגיב על דבריו כי תמוהים הם עד למאד, לפי שאין מקום להשוות בין המקרה של גמרתנו למקרה של החזנים, שכן, גמרתנו עוסקת בבעל אשר אינו עושה מאומה בעד הפחתת חוב כתובתו לאשתו, אלא אשתו 'מורדת' בו ולפי כך הורו חז"ל כי על כל יום של מרידה יפחת חובו כלפיה. באמת אין כאן "שכר שבת" כלל וכלל, שהרי שכר הוא תמורה עבור מלאכה והוא אינו עובד מאומה [גם מה שלא הוסיפו לאשה על חוב כתובתה כשהבעל מורד, אינו משום שכר שבת, אלא **מיחזי** כשכר שבת, כמבואר בשיטה מקובצת]. שונה הוא החזן דנן, אשר כדי להפחית את חובו כלפי בית הכנסת עליו לפעול, לעבוד, והרי זה "שכר שבת" כמו פועל המקבל שכר על מלאכתו... [שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ח הערה קי"ט, ועיי"ש שציין לדברי הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל בהגהותיו על השולחן ערוך ולאור שמח פרק כ"ד הלכה ח' שנקטו כן בפשטות].

דף סג/ב התם סייעתא דשמיא הוה

סייעתא דשמיא בהוראת הלכה

בגמרתנו נאמר, לגבי מעשה שאירע במר זוטרא, כי בשעה שמורה הוראה פוסק הלכה הוא זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת לכוון לאמת.

צוואה - אל תדפיסו את חידושי תורת: ידיעה חשובה זו שוזר הנצי"ב בתוך תשובתו המעניינת לשאלתם המעניינת גם היא של בני הרב מווירצבורג, רבי יצחק דב הלוי במברגר, שהסתלק לבית עולמו והותיר אחריו כתבים רבים, אך בניו נמנעו להוציאם לאור עולם עקב צוואתו המפורשת כי לא ידפיסו את תשובותיו ההלכתיות שכתב במענה לשאלות שעלו על שולחנו, אלא אך את חידושי תורתו. טעמו, לפי שיש לסמוך יותר על הכרעותיו שבחידושי תורתו מאלו שבתשובותיו ואף ראייה לדבר כתב בצוואתו: הנה, מקובלנו זה דורות, כי בהמצא סתירה בין ספר ההלכות של הרא"ש לבין תשובה שכתב במענה לשאלה - יד הפסקים על העליונה.

הנקודה שהעלה הרב מווירצבורג בצוואתו ידועה לכל לומד.

שות"ם וספרי פסקים: בין ספרי רבותינו הראשונים והאחרונים המעטרים את ארונות הספרים היהודיים, ניתן להבחין בשני סוגי ספרים עיקריים; ספרים שנתחברו כחידושי תורה על סדר הגמרא: רי"ף, רמב"ם, שולחן ערוך ועוד, וספרים שבהם קובצו תשובותיהם ופסקיהם שנמסרו בשעתם הלכה למעשה במענה לשאלה שהובאה לפניהם. פעמים שיש סתירה בין דברי אותו מחבר בספרו האחד לדבריו בספרו האחר, ומקור הסתירה בכך שהמחבר חזר בו מפסיקה מסויימת שהורה בעבר בעקבות לימוד נוסף.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

בדרך כלל את דעתו של אותו מחבר קובעים לפי הפסיקה האחרונה שהוציא מתחת ידיו. ברם, זאת ניתן לעשות כאשר ידוע לנו סדר כתיבת ספריו וכך יודעים את סדר פסקיו מי קודם למי. אכן, הפוסקים טורחים רבות לברר את סדר כתיבת הספרים על ידי הקודמים להם; בספר יד מלאכי (כללי מהר"י קארו סימן מ"ב) דן על אודות סדר ספריו של מרן רבי יוסף קארו, כדי להכריע מי מהם מאוחר יותר וכפסקיו יש להכריע את דעתו.

בסתירה בדברי אותו פוסק, איזה ספר שלו מכריע: אם סדר כתיבת הספרים אינו ידוע, יש להכריע בדרכים אחרות. אחד הנידונים במקרים מסוג זה הוא, אם יש להעדיף ספר הלכה שכתב אותו מחבר לבין תשובות שענה לשואליו.

בתשובתו ליורשיו של הרב מוורצבורג שלל הנצי"ב (תשובתו נדפסה בחלקה בשו"ת משיב דבר חלק א' סימן כ"ד, וחזרה ונדפסה לאחרונה בשלמות בספר גזני שערי ציון) את קביעתו כי מן העובדה שבין ספרי הרא"ש פסקי הלכותיו מכריעים על פני תשובותיו, יש להניח כלל יסוד לכל המחברים שבכל הדורות. בספרי הרא"ש נוהגים כך, הסביר הנצי"ב, לא מפני הסברה שכך יפה לעשות, אלא כך מסר בנו של הרא"ש, רבי יהודה, אשר ככל הנראה ידע שפסקי אביו נכתבו לאחר תשובותיו (ראה בית יוסף חו"מ סימן קנ"ו סעיף ח').

ברם, אם אין ידוע סדר כתיבת הספרים, יש להלך אחר הפוסקים שנכתבו בתשובה לשאלה הלכה למעשה, לפי שאותם מסיק הפוסק בכח עיון רב, תוך דקדוק ויגיעה רבה, כי הלכה למעשה לפניו ואף לסייעתא דשמיא הוא זוכה לכוון לאמת, כמבואר בגמרתנו.

מצווה ללמד תורה לאחרים: לאור זאת הורה הנצי"ב ליורשי הגרי"ד הלוי מוירצבורג, כי לא יחששו לצוואתו וידפיסו את ספרי תשובותיו, תוך שהוא מציין ומדגיש, כי אין רשות לגנוז חידושי תורה ולהורות כי לעולם לא ייחשפו לרבים, שהרי מצווה היא ללמד תורה לאחרים. עם זאת, רשאי בעל חידושי התורה להורות למי תהיה הזכות להדפיסם.

הפסוק לומר, כי השפחות מיוחדות היו רק לצאן הנזכר בסמוך להן, ואילו לצורך העיסוק בגמלים ובחמורים יוחזו העבדים ולא שפחות, שאין דרכן לעסוק בבעלי חיים אלה, כאמור כאן "צאן רבות ושפחות. ועבדים וגמלים וחמורים".

עילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
נלב"ע ח' בניסן תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר **יצחק ישראל קנופף** ז"ל

בהר"ח ר' יונה צבי הלוי ז"ל
נלב"ע י"א בניסן תש"ס

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חווה לאה פריימן** ע"ה
ב"ר דב ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו:
1-700-500-151

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

